אֲדֹנָי יֱהוִֹה כָּלָה אַתָּה עֹשֶׂה אֵת
שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל: פ יד וַיְהִי דְבַר־יְהוָֹה
אֵלַי לֵאמֹר: טו בֶּן־אָדָם אַחֶיךָ אַחֶיךָ
אַנְשֵׁי גְאֻלָּתֶךָ וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלֹּה
אֲשֶׁר אָמְרוּ לָהֶם יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ ִם רַחֲקוּ
מֵעַל יְהוָֹה לָנוּ הִיא נִתְּנָה הָאָרֶץ
לְמוֹרָשָׁה: ס טז לָכֵן אֱמֹר כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי
יֱהוִֹה כִּי הִרְחַקְתִּים בַּגּוֹיִם וְכִי
הֲפִיצוֹתִים בָּאֲרָצוֹת וָאֱהִי לָהֶם
לְמִקְדָּשׁ מְעַט בָּאֲרָצוֹת אֲשֶׁר־בָּאוּ
שָׁם: ס יז לָכֵן אֱמֹר כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִֹה

אַתְּ עֲבֵיד עִם שְׁאָרָא דְיִשְׂרָאֵל:
(יד) וַהֲוָה פִּתְגָם נְבוּאָה מִן קֳדָם
יְיָ עִמִּי לְמֵימָר: (טו) בַּר אָדָם
אֲחַךְ אֲחַךְ אֱנַשׁ קָרִיבָךְ וְכָל
בֵּית יִשְׂרָאֵל כּוּלְהוֹן דְאָמְרִין
לְהוֹן יַתְבֵי יְרוּשְׁלֵם אִתְרְחָקוּ
מִדְחַלְתָּא דַיְיָ דִילָנָא הִיא
אִתְיְהִיבַת אַרְעָא לְמֵירְתָּה:
(טז) בְּכֵן כִּדְנַן אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים
אֲרֵי אַרְחֵיקְתִּינוּן לְבֵינֵי
עַמְמַיָּא אֲרֵי בְדַרְתִּינוּן
בִּמְדִינָתָא וִיהָבֵית לְהוֹן בָּתֵּי
כְנִשְׁתָּא תִּנְיָן לְבֵית מַקְדְּשִׁי
וְאִינוּן כִּזְעֵיר בִּמְדִינָתָא
דְאִתְגְּלִיאוּ לְתַמָּן: (יז) בְּכֵן אֱמַר
כִּדְנַן אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים וַאֲקָרִיב
יַתְכוֹן מִן בֵּינֵי עַמְמַיָּא וְאַכְנֵישׁ
יַתְכוֹן מִן מְדִינָתָא דְאִתְבַּדַּרְתּוּן

רש״י

לסיר. המשמרת נתחיה עד גמר בישולם: **ואתם תהיו בתוכה לבשר.** שחותכו בתוכה ותשברו בתוכה כבשר בסיר ובתוך קלחת: **אל גבול ישראל אשפוט אתכם.** ולא בתוכה תמותו: (טו) **אחיך אחיך.** גלות שומרון וגלות יכניה וכל בית ישראל שהלכו בגולה: **אשר אמרו להם.** אשר אמרו עליהם יושבי ירושלי׳ שלא גלו עם יכני׳ שהמליך עליהם נבוכדנצר את צדקיהו ועתה גם הם משחקים על אחיהם שגלו ואומרי׳ עליהם רחקו מעל ה׳: (טז) **למקדש מעט.** לבתי כנישתא דאינון יתבין תניין לבית

תולדות אהרן

למקדש מעט. מגלה כט:

מצודת דוד

כלה אתה עושה. וכי אתה עושה כלה את השארית לבל יותר מי ועל שראהו מת פתאום והיה מראשי העם חשב שמא כן ימותו כולם: (טו) **אחיך אחיך אנשי גאולתך.** אמר שלש פעמים אחד נגד גלות ארץ זבולון וארץ נפתלי בימי פקח בן רמליהו כמ״ש (במ״ב) ואחד נגד גלות אנשי עבר הירדן כמ״ש בדה״א ואחד נגד גלות יהודה בימי יהויקים ובימי יהויכין: **וכל בית ישראל כלה.** הוא הגלות הכללי בימי הושע בן אלה כמ״ש במ״ב: **אשר אמרו להם.** אשר יושבי ירושלים אמרו על כל אנשי הגליות האלה הנה הם רחקו מעל ה׳ וממקדשו והשליכם לארצות רחוקות ולא ישגיח בהם מעתה וכל א״י בכללה נתנה לנו למורשה ואנחנו נשב בכולה עד עולם וא״כ שמחים הם בצרתם וחושבים לרשת ארצם וכאומר איך א״כ תצעק על מות האנשים הרשעים ההמה: (טז) **לכן.** הואיל ואומרים שלא אשגיח בהם מעתה אמור להם כה אמר ה׳ עם כי הרחקתים ממקדשי ומארצם להיות גולים ועם כי פזרתים בארצות העמים אבל הנה מהשגחתי לא רחקו כי בהארצות אשר באו שמה אהיה להם למקדש מעט ר״ל אשרה שכינתי בבתי הכנסיות שלהם ועם כי רחקו מן מקדשי שהוא המקדש הגדול אשר בירושלים יהיה להם במקומו מקדש מעט: (יז) **לכן אמור.** הואיל ואומרים שאנשי הגליות האלה לא ישובו לעולם לארצם והם יירשוה לכן אמור אליהם כה אמר ה׳ וקבצתי וגו׳ ר״ל כן אמר ה׳ וכן יעשה ואקבץ אתכם וגו׳ ואז אחזיר לכם את אדמת ישראל ועל ימי המשיח

מצודת ציון

כלה. כמו הכלה בה״א התימא: (טו) **גאולתך.** כן יקרא הקרוב על כי הוא ראוי לגאול נחלתו מיד הלוקח וכן כי גואל אתה (רות ג): **למורשה.** מל׳ ירושה: (טז) **הפיצותים.** ענין פזור כמו כי נפץ

מראה יחזקאל – מלבי"ם

ביאור הענין

אינה דוקא על הכ"ה אנשים שראה עתה, שא"כ לא היה ראוי שימות פלטיה בא"י וא"כ הנבואה היא על כלל העם ולכן זעק, **כלה אתה עשה את שארית ישראל**, שגזרת מיתה על יושבי ירושלים שם לבדם אשר נשארו מכל ישראל: (יד–טו) **ויהי דבר ה' אחיך אחיך**, השיב לו ה', שלא מאנשי ירושלים תצא שארית ופליטה לישראל, כי הם יכלו ויהיו כתאנים השוערים, רק מבני הגולה שגלו לבבל עם יכניה מהם תצא שארית כמו שהראה ה' לירמיה (שם כ"ד) במשל שני דודאי תאנים, וז"ש **אחיך** הם **אחיך** ר"ל הגולה אשר בבבל שהם אחיך והם היטיבו דרכם והם **אשני גאולתך** שעליהם התנבאת שיגאלו וזה יתקיים בם, וכן **כל בית ישראל** וכו' שהם יתר השבטים שגלו תחלה ע"י סנחריב שגם מהם תצא שארית שהגם שלא יגאלו בגאולה שבבית שני ישובו לעת קץ, **אשר** ר"ל הגם שאמרו להם אנשי ירושלים **שהם רחקו מעל ה'** אחר שהם על אדמת נכר ושלא ישובו מן הגולה רק **לנו היא נתנה הארץ למורשה** אנחנו לבד נירש את הארץ, והם אבדה תקותם, ע"ז משיב להם שתי תשובות: (טז) **לכן**, נגד מ"ש **שרחקו** מעל ה' משיב שבכ"ז קרוב ה' להם, **שהגם שהרחקתים בגוים** והם רחוקים מן הארץ, **והגם שהפיצותים** מן הגוים **אל הארצות** בכ"ז אינם רחוקים ממני, כי **אהיה להם למקדש מעט** שאשרה שכינתי בתוכם גם שמה, והגם שלא תשרה שכינתי עליהם באיתגליא ובאותות ובמופתים כמו במקדש הגדול, תשרה בסתר והשגחה מוסתרת עד שאהיה למקדש מעט, ותחת המקדש יהיו הבתי כנסיות ובתי מדרשות כמ"ש חז"ל ואהי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות: (יז) **לכן**, ונגד מ"ש לנו היא נתנה

ביאור המלות

והוצאתי וכו': (טו) **רחקו**. ציווי, ע"י שאתם רחוקים במקום אל תקרבו עוד אליו: **לנו היא**, ר"ל הארץ, ומוסיף נתנה למורשה ירושת עולם: (טז) **הרחקתים בגוים**, הפיצותים בארצות. בספר הזה כ"מ שבאו נרדפים גוים וארצות, הארצות רחוקים יותר מן הגוים, שתחלה גלו בגוים וכבר היו רחוקים, ואח"ז נפוצו מן הגוים

מהר"י קרא

בישראל ימות על מטתו. זהו לפי מדרשו. ולפי פשוטו. ויהי כהנבאי כשראיתי המראה האמורה למעלה ששה אנשים באים מדרך שער העליון אשר מפנה צפונה ואיש כלי מפצו בידו. ונצטוו על זקן בחור ובתולה טף ונשים להרוג למשחית. ויחלו באנשים הזקנים אשר לפני הבית כאשר נצטוו. דכתיב וממקדשי תחלו. ויהיה כהנבאי ופלטיהו בן בניה מת. והוא היה מאותם שהחלו להכות באנשים הזקנים אשר לפני הבית: **כלה אתה עשה את שארית ישראל**. בתחילה זקן ובחור ובתולה טף ונשים. ולאחר כן ויחלו באנשים הזקנים אשר לפני הבית: **כלה אתה עשה את שארית ישראל**. בתחילה זקן ובחור ובתולה טף ונשים. ולאחר כן ויחלו באנשים הזקנים. ועכשיו בפלטיהו בן בניהו אומר הנביא. כלייה אתה עושה בכולם: (טו) **אחיך**. זה גלות יכניה: **אנשי גאולתך**. כתרגומו אינש קריבך. כמו ובא גואלו הקרוב אליו: אשר אמרו להם יושבי ירושלם ודחקו מעל ה' שהלכו להם בגלות בעונם: **נתנה הארץ למורשה**. שנשארו בה בתוכה: (טז) **ואהי להם למקדש מעט**. אלו [בתי] כנסיות

מסורה

תילא אתו תעבד ובו תדבק ובשמו תשבע. שניס על פי שניס עדיס או שלשה עדיס. שני על פי שני עדיס או על פי שלשה עדיס. ולא אבו

מנחת שי

במקצת ספרים כ"י בבי"ת ובספרים אחרים בכ"ף וכ"כ רד"ק בכ"ף: (טז) **הפיצותים**. ברוב ספרים מדוייקים מלא דמלא ועיין מה שכתבתי בירמיה סי' ט': **למקדש מעט**. בספרים שלנו הדל"ת בקמץ ורד"ק כתב שיש ספרים בפתח:

רד"ק

ולשפוך דם נקי כמו שהם שופכים: (יג) **ויהי כהנבאי**. בכ"ף כאשר הייתי מתנבא ראיתי שמת פלטיהו בן בניהו: **כלה אתה עושה**. דרך שאלה ואעפ"י שאין בו ה"א השאל' כמו ארדוף אחרי הגדוד הזה אתה זה בני עשו והדומים להם ומה שצעק על מיתתו שראה והוא היה רשע לפי שראה מיתתו פתאום והוא היה מראשי העם חרד למיתתו אמר כי אולי יעשה תשובה והאל לא ענה לצעקתו דבר: **ויהי**: (טו) **בן אדם אחיך אחיך אנשי גאולתך**. אמר שלשה פעמים לגלות בני גד ובני ראובן ולגלות שמרון ולגלות יהויכין וחזר וכללם וכל בית ישראל כלה. וסמך ענין זה למה שהיה אומ' בנות בתים הוא הסיר ואנחנו הבשר שהיו חושבים שיהיו לעולם בתוכה והיו חושבים ואומר לנגד אותם שגלו: **רחקו מעל ה'**. אותם שגליתם רחקו מעל ה' כלומר מעל אדמת ה' שהיא אדמת הקדש כי לנו היא נתנה הארץ למורשה לא לכם שגליתם ממנה, רחקו צווי פ"א הפעל פתוחה כמו ושחטו הפסח ואמר היא ואחר כן אמר הארץ הכנוי קודם הידיעה כמו ותראהו את הילד והדומים לו: (טז) **לכן**. כי הרחקתים בגוים. ואף על פי כן לא עזבתים אלא הייתי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם כלומר אם רחקו ממקדש ה' שהוא מקדש גדול שם בארצו אני אהיה להם למקדש מעט כלומר בבתי כנסיות שהם נועדים שם להתפלל אלי אני עמהם ושומע קולם ומצילם מיד אויביה' שלא יעש' בהם כלה ועוד אני עתיד לקבץ אותם כמו שאמר בסמוך וקבצתי אתכם: **למקדש מעט**. פתח כי הוא סמוך למלת מעט כי מעט איננו תאר אלא שם כן מצאתיהו בקצת ספרים מדויקים ובקצת מצאתי קמץ אם כן מעט יהיה תאר ויונתן תרגם ויהבית להן בתי כנישתא וגו' כבעמוד: (יז) **לכן**. אמר כנגד עשרת השבטים שגלו תחילה:

(א) א) מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת הכלה ב) אמרו עליו על ר' יהודה בר' אילעאי שהיה מבטל ת"ת להוצאת המת ולהכנסת הכלה בד"א בשאין שם כל צורכו אבל יש שם כל צורכו אין מבטלין וכמה כל צורכו אמר רב שמואל בר איניא משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה תריסר אלפי גברי ומינייהו שיתא אלפי שיפורי עולא אמר כגון דחייצי גברי מאבולא עד סיכרא רב ששת אמר ג) כנתינתה כך נטילתה מה נתינתה בששים ריבוא אף נטילתה בס' ריבוא ה"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא תניא ר"ש בן יוחי אומר בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן גלו למצרים שכינה עמהן שנאמר [1] הנגלה נגליתי לבית אביך בהיותם במצרים וגו' גלו לבבל שכינה עמהן שנאמר [2] למענכם שלחתי בבלה ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן שנאמר [3] ושב ה' אלהיך את שבותך והשיב לא נאמר אלא ושב מלמד שהקב"ה שב עמהן מבין הגליות (א) בבבל היכא אמר אביי בבי כנישתא דהוצל ד) ובבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא ולא תימא הכא והכא אלא זמנין הכא וזמנין הכא אמר אביי תיתי לי דכי מרחיקנא פרסה עיילנא ומצלינא התם אבוה דשמואל [ולוי] הוו יתבי בכנישתא דשף ויתיב בנהרדעא אתיא שכינה שמעו קול ריגשא [קמו ונפקו רב ששת הוה יתיב ה) בבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא אתיא שכינה] ולא נפק אתו מלאכי השרת וקא מבעתו ליה אמר לפניו ו) רבש"ע עלוב ושאינו עלוב (ב) מי נדחה מפני מי אמר להו שבקוהו [4] ואהי להם למקדש מעט אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל ור"א אמר זה בית רבינו שבבבל דרש רבא מאי דכתיב [5] ה' מעון אתה היית לנו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות ז) אמר ח) אביי ט) מריש הואי גריסנא בביתא ומצלינא בבי כנשתא כיון דשמעית להא דקאמר דוד [6] ה' אהבתי מעון ביתך (ג) הואי גריסנא בבי כנישתא תניא ר"א הקפר אומר עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בא"י שנאמר [7] כי כתבור בהרים וככרמל בים יבא והלא דברים ק"ו ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי שעה ללמוד תורה נקבעים בארץ ישראל בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין ומרביצין בהן תורה עאכ"ו דרש בר קפרא מאי דכתיב [8] למה תרצדון הרים גבנונים יצתה בת קול ואמרה להם למה תרצו דין עם סיני כולכם בעלי מומים אתם אצל סיני כתיב הכא גבנונים וכתיב התם [9] או גבן או דק אמר רב אשי ש"מ האי מאן דיהיר בעל מום הוא: ג) אין עושין אותו קפנדריא: מאי ו) קפנדריא אמר רבא קפנדריא כשמה מאי כשמה כמאן דאמר אדמקיפנא אדרי איעול בהא א"ר אבהו ד) אם היה שביל מעיקרא מותר אר"נ בר יצחק ה) הנכנס ע"מ שלא לעשות קפנדריא מותר לעשותו קפנדריא וא"ר חלבו אמר ר"ה ו) הנכנס לבהכ"נ להתפלל [א] מותר לעשותו קפנדריא שנא' [10] ובבא עם הארץ לפני ה' במועדים הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך שער נגב: ז) עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש: והתניא אינו תולש ומאכיל אבל תולש ומניח כי תנן נמי מתני' תולש ומאכיל תנן ת"ר ח) בית הקברות אין נוהגין בהן קלות ראש אין מרעין בהן בהמה ואין מוליכין בהן אמת המים ואין מלקטין בהן עשבים ואם ליקט שורפן במקומן מפני כבוד מתים אהייא אילימא אסיפא כיון ששורפן במקומן מאי כבוד מתים איכא אלא ארישא: **מתני'** ט) ר"ח אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים י) חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת כ) בשניה [11] זכור ל) בשלישית [12] פרה אדומה מ) ברביעית [13] החודש הזה לכם בחמישית חוזרין לכסדרן נ) לכל מפסיקין בראשי חדשים בחנוכה ובפורים בתעניות ובמעמדות וביוה"כ: **גמ'** תנן התם ס) ס) באחד באדר משמיעין על השקלים ועל

רש"י

להכנסת כלה. ללוותה מבית אביה לבית חופתה: **כגון דחיילי גברי מאבולא לסיכרא.** מחילת אנשים משער העיר עד בית הקברות מקום שסופדין אותו שם: **כנתינתה.** של תורה: **דשף ויתיב.** ובנאה יכניה וסיעתו מאבנים ועפר שהביאו עמהן בגלותן לקיים מה שנאמר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו (תהלים קב): **דכי מרחקנא פרסה.** (ד) אני נכנס להתפלל בתוכו: **רב ששת.** סגי נהור הוה: **בית רבינו.** רב: **וככרמל בים יבא.** למדנו שעבר כרמל את הים ואימתי היה בשעת מתן תורה: **כשמה.** כמשמעה: **אדמקיפנא אדרי איעול בהא.** בעוד שאקיף שורות של בתים הללו אכנס דרך הבית הזה ואקצר את הדרך ממבוי למבוי ובית הכנסת בין שניהן: **מעיקרא.** קודם שנבנה בית הכנסת שם: **ארישא.** משום כבודן של מתים אין נוהגין בהן קלות ראש קאי:

מתני' קורין בפרשת שקלים. להודיע שיביאו שקליהן באדר כדי שיקריבו באחד בניסן מתרומה חדשה כדאמרינן בגמרא (ט): **ומפסיקין לשבת הבאה.** מלומר פרשה שנייה כדי שתקרא פרשת זכור בשבת הסמוכה לפורים לסמוך מחיית עמלק למחיית המן: **פרה אדומה.** להזהיר את ישראל לטהר שיעשו פסחיהן בטהרה: **ברביעית החודש הזה לכם.** שהוא פרשת הפסח. ובתלמוד ירושלמי (י) גרסינן אמר ר' חמא בדין הוא שיקדים החודש לפרשת פרה שהרי באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה ומפני מה הקדימוה שהיא טהרתן של ישראל: **לכל מפסיקין.** מלקרות בענין היום וקורין בענין מועד מעין המאורע: **למעמדות.** וקורין במעשה בראשית כדקתני לקמן במתני' (כ): **גמ' משמיעין על השקלים.** בהכרזת בית דין: ועל

תוספות

מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת. ולא קשיא מההיא דמס' דרך ארץ (זוטא פ"ח) דאמרי' מעשה ברבי עקיבא שמצא מת מצוה בדרך ונשאו ארבעה מילין עד שהביאו לבית הקברות וכשבא אצל ר' יהושע ור' אליעזר וספר להם אמרו לו על כל פסיעה ופסיעה שפסעת כאילו שפכת דם נקי לא היה מפני שבטל למודו אלא משום שהזיזו ממקומו ומת מצוה קונה מקומו (ל):

הני מילי למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא. ממילא שמעינן דלמאן דלא קרי ותני אית ליה שיעורא ואין מבטלין תלמוד תורה בשבילו אלא כדי צורכו להתעסק בו ודוקא לענין ביטול תורה אבל לענין ביטול מלאכה אסור לכל בני העיר שהרי בפרק אלו מגלחין (מו"ק דף כז: ושם) לא מחלק בענין איסור מלאכה בין מאן דקרי ותני למאן דלא קרי ותני (מ):

אין מרעין בהן בהמות. משום כבודן של מתים אבל האילנות שנוטעין בהן מותרין ואין בהם משום כבודן של מתים אחרי שאינן על הקברים עצמן:

לכל מפסיקין וכו' וליום הכפורים. צריך לומר דמיירי במנחת יום הכפורים שחל להיות בשבת והא קאמר שמפסיקין מן הסדר שחל באותו שבת וקורין בפרשת עריות וכן בכל הני שאין קורין אלא ג' כגון תעניות ומעמדות וחנוכה ופורים ליכא למימר דמיירי ביום הכפורים שחרית שקורין בפרשת אחרי מות בחול שזה ובשבת שבעה דא"כ אמאי נקט יום הכפורים אפילו שאר מועדות נמי: ועל

מסורת הש"ס

א) כתובות דף יז. לעיל ד' ג., ב) [אבות דר"נ פ"ד], ג) [תענית טז.], ד) [ברכו' ח. ע"ש], ה) [גי' הילקוט בתהלים רמז תש"ד רבא וכן גרס עין יעקב], ו) ברכות סב: ע"ש, ז) [שמחות פי"ד ע"ש], ח) לעיל דף יז: מו"ק דף ו. שקלים פ"א מ"א, ט) [לקמן ע"ב], י) [מגילה פ"ג ה"ה], כ) [דף ל:], ל) [עי' תוס' כתובות יז. ד"ה מבטלין], מ) [וע"ע תוס' כתובות יז: ד"ה אלא].

מוסף רש"י

שהקב"ה שב עמהן. שהשכינה כביכול שרויה עם ישראל בצרת גלותם וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו שהוא ישוב עמהם (דברים ל ג). **כשמה.** כמשמעה פירוש שמה (ברכות סב:). **אדמקיפנא אדרי איעול בהא.** בעוד שאני מקיף כל שורות הבתים הללו אכנס כאן לקצר דרכי. אדרי, שורות. קפנדריא, טרי"א בלע"ז (שם). **קורין בפרשת שקלים.** פרשת שקלים תיקנו ראשונה כדי שיקדים שקלם לשקלי גר ובחזה, פרשת זכור ואחריו פרה אדומה, שאין ישראל ראויין לנס גדול כזה בלא טהרה ובלא נקיות, ואחריה פרשת החודש, וסימן (ויקרא טז) וטהרו וקדשו (האורה סי' קכז). **משמיעין על השקלים.** בית דין מכריזין שיביאו שקלים למקדש (לעיל יג:) שיהו ישראל מביאין תרומת שקלים בניסן (מו"ק ו.).

תורה אור השלם

1. וַיָּבֹא אִישׁ אֱלֹהִים אֶל עֵלִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר יְיָ הֲנִגְלֹה נִגְלֵיתִי אֶל בֵּית אָבִיךָ בִּהְיוֹתָם בְּמִצְרַיִם לְבֵית פַּרְעֹה: שמואל א ב כז
2. כֹּה אָמַר יְיָ גֹּאַלְכֶם קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל לְמַעַנְכֶם שִׁלַּחְתִּי בָבֶלָה וְהוֹרַדְתִּי בָרִיחִים כֻּלָּם וְכַשְׂדִּים בָּאֳנִיּוֹת רִנָּתָם: ישעיהו מג יד
3. וְשָׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבֶּצְךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הֱפִיצְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: דברים ל ג
4. לָכֵן אֱמֹר כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְיָ כִּי הִרְחַקְתִּים בַּגּוֹיִם וְכִי הֲפִיצוֹתִים בָּאֲרָצוֹת וָאֱהִי לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעַט בָּאֲרָצוֹת אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁם: יחזקאל יא טז
5. תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר: תהלים צ א
6. יְיָ אָהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתֶךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ: תהלים כו ח
7. חַי אָנִי נְאֻם הַמֶּלֶךְ יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ כִּי כְּתָבוֹר בֶּהָרִים וּכְכַרְמֶל בַּיָּם יָבוֹא: ירמיהו מו יח
8. לָמָּה תְּרַצְּדוּן הָרִים גַּבְנֻנִּים הָהָר חָמַד אֱלֹהִים לְשִׁבְתּוֹ אַף יְיָ יִשְׁכֹּן לָנֶצַח: תהלים סח יז
9. אוֹ גִבֵּן אוֹ דַק אוֹ תְּבַלֻּל בְּעֵינוֹ אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת אוֹ מְרוֹחַ אָשֶׁךְ: ויקרא כא כ
10. וּבְבוֹא עַם הָאָרֶץ לִפְנֵי יְיָ בַּמּוֹעֲדִים הַבָּא דֶּרֶךְ שַׁעַר צָפוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת יֵצֵא דֶּרֶךְ שַׁעַר נֶגֶב וְהַבָּא דֶּרֶךְ שַׁעַר נֶגֶב יֵצֵא דֶּרֶךְ שַׁעַר צָפוֹנָה לֹא יָשׁוּב דֶּרֶךְ הַשַּׁעַר אֲשֶׁר בָּא בוֹ כִּי נִכְחוֹ יֵצֵא: יחזקאל מו ט
11. זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם: דברים כה יז
12. זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל: במדבר יט ב
13. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: שמות יב ב

עין משפט נר מצוה

לז א ב מיי' פי"ד מהל' אבל הל' ט סמג עשין ב טוש"ע י"ד סימן שסא סעיף א:
לח ג ד ה ו מיי' פי"א מהל' תפלה הל' ח [ו] סמג עשין יח טוש"ע א"ח סימן קנא סעי' ה:
לט ז מיי' שם הלכה יא טור ש"ע שם סעיף י':
מ ח מיי' פי"ד מהל' אבל הל' יג סמג עשין מד"ס ב טוש"ע י"ד סימן שסח סעיף א:
מא ט מיי' פי"ג מהל' תפלה הלכה כ סמג עשין יט טוש"ע א"ח סימן תרפה סעיף א:
מב י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
מג כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
מד ל מיי' שם טוש"ע שם ס"ג:
מה מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:
נ [מיי' שם הלכה ח]:
מו ס מיי' פ"א מהל' שקלים הלכה ט סמג עשין מח:

גליון הש"ס

גמ' בבי כנישתא דשף. עיין ברמב"ן במלחמות ספ"ד דכתובות: שם מריש הואי גריסנא. עיין ברכות ד' ח ע"א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מבין הגליות שכינה בבבל היכא שריא אמר אביי: (ב) שם ושאינו עלוב יכול ושאינו יכול מי נדחה: (ג) שם מעון ביתך לא הואי גריסנא אלא בבי כנישתא היכא דמצלינא תנינא: (ד) רש"י ד"ה דכי מרחקנא פרסה (אני וכו' בתוכו) תא"מ ונ"ב ס"א כשאני מהלך בדרך באותו מקום אפילו אני מרבה עלי את הדרך אני נכנס שם ומתפלל בתוכו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' מותר. נ"ב מלוה כן גירסת הרא"ש (כאן אבל ברא"ש דברכות איתא מותר). והרי"ף בברכות:

רבינו חננאל

מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה. במה דברים אמורים בשאין שם כל צורכו. וכמה כל צורכו י"ב אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי כו'. והני מילי למאן דתני וקרי, פי' קרא או תנא, אבל דמתני שמועתא לית ליה שיעורא. תניא ר' שמעון בן יוחי אומר חביבין ישראל שבכל מקום שגלו גלה שכינה עמהן כו' ופשוטה היא. עד דרש רבא ה' מעון אתה היית לנו, אילו בתי כנסיות ומדרשות. אמר רבא כיון דשמעתא להא לא יתיבנא גריסנא אלא בבי כנישתא, שנאמר ה' אהבתי מעון ביתך וגו'. **אין עושין בית הכנסת קפנדריא.** ואם היה שביל מעיקרא מותר. פי' קפנדריא לשון יוון, כשתהיה חצר ויש לה ב' פתחים אחד במזרח ואחד במערב הנכנס בזה ויצא כנגדו [ו]מפסיק החצר, נקרא קפנדריא. **אמר רב נחמן** הנכנס בכנסת על מנת וכו'. **אמר רב הונא** הנכנס לבית הכנסת להתפלל מותר לעשותו קפנדריא. שנאמר ובבא עם הארץ לפני ה' במועדים [וגו']. **[עלו בו עשבים** וכו'. ואקשינן והתניא אינו תולש ומאכיל אבל תולש ומניח] אוקימנא למתניתין נמי הכי, עלו בו עשבים לא יתלוש להאכיל אבל תולש ומניח מפני עגמת נפש. **ת"ר** בית הקברות אין נוהגין בהן קלת ראש וכו' עד אם ליקט שורפן במקומן. **מתני'** ראש חדש [אדר] שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים. תנן התם במסכת שקלים באחד באדר משמיעין על השקלים כו'. [פי'] מכריזין יכין כל אדם שקלו ויביאהו למקדש.

חדושי אגדות מהרש"א מגילה כט, א:

עתידים בתי כנסיות כו' שיקבעו בא"י כו'. ועד"ז יש לכוין במזמור שמחתי באומרים לי בית ה' נלך גו' זה המזמור בגלות נאמר ששמחתי באומרים לי בית ה' נלך שהוא בית הכנסת כאילו עומדות היו רגלינו בבה"מ בירושלים.

ולכך שמחתי בהליכתי לבית הכנסת כאילו באתי למקדש לפי שירושלים הבנויה כעיר שחוברה גו' ר"ל ע"פ שאמרו במדרש לעתיד יהיה בהמ"ק גדול כירושלים שבעוה"ז וירושלים יהיה גדול ככל א"י וע"ז אמר מה טעם יהיה בית המקדש לעתיד כ"כ גדול לפי שבירושלים הבנויה לעתיד יהיה חוברה לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי הכנסיות שהיו בעוה"ז.

ונמצא עתה בגלות שאני עומד בבית הכנסת הרי הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד.

ועד"ז אמרו פ"ק דברכות תפלתם לא נאמר אלא בבית תפלתי שהקב"ה מתפלל שם כמ"ש בברכות ששמע ר"י כ"ג שהיה הקב"ה מתפלל יה"ר מלפני שיכבשו רחמי כו' ומסיים ושמחתים בבית תפלתי דהיינו בבה"מ שיבנה לעתיד בא"י דבעוה"ז בגלות הוא יקרא לכל העמים דהיינו בתי כנסיות שבכל ארץ העמים שיקבעו לעתיד בא"י מחובר לבית המקדש:

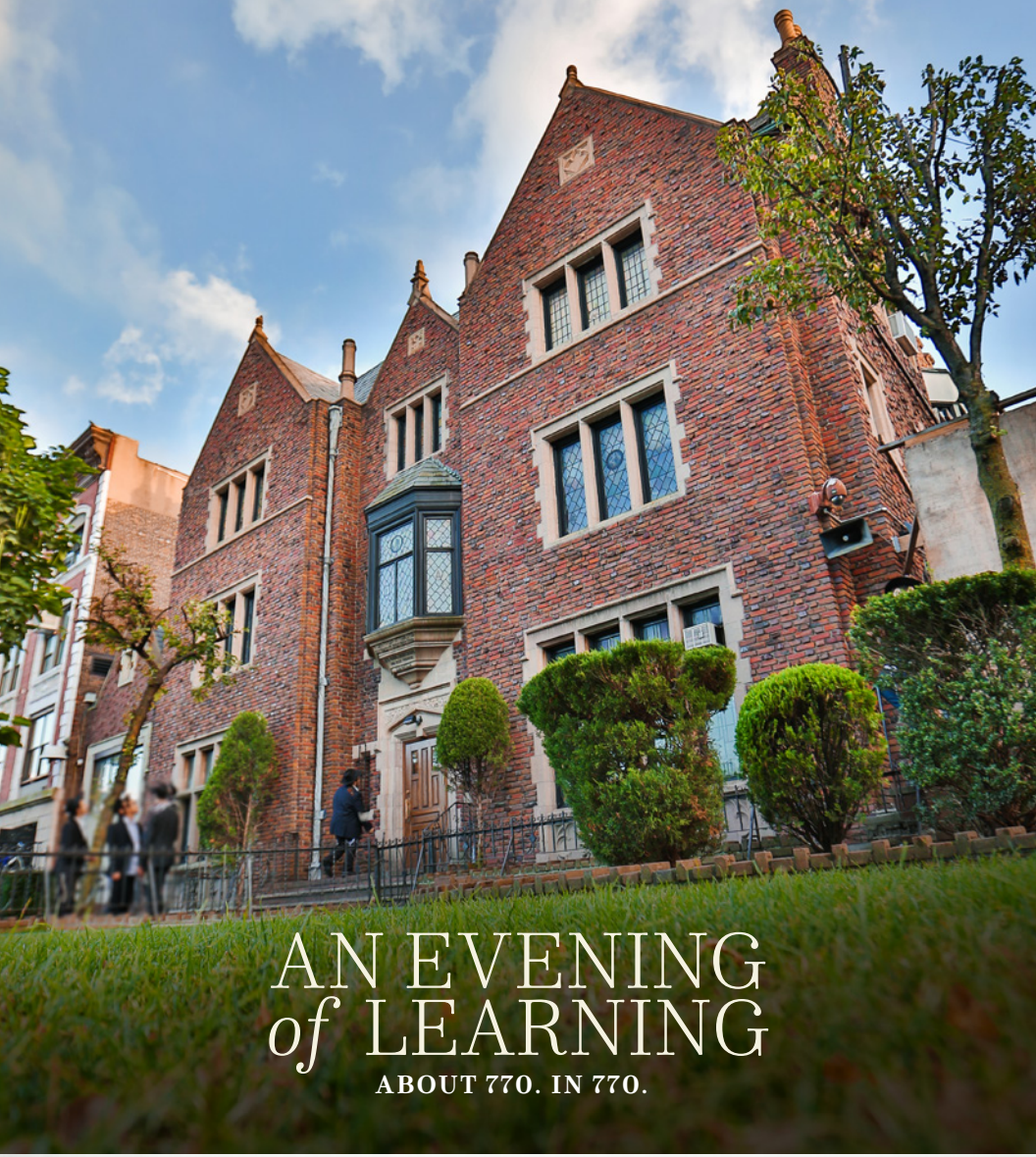

AN EVENING *of* LEARNING

ABOUT 770. IN 770.

קונטרס בענין

מקדש מעט
זה בית רבינו שבבבל

THE HEART & SOUL OF 770

ספרי׳ — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קונטרס

בענין

מקדש מעט
זה בית רבינו שבבבל

מכבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל שליט״א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

הוצאה שביעית

יוצא לאור על ידי

ועד הנחות בלה״ק

770 איסטערן פארקווי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמישים ושלוש לבריאה

הי׳ תהי׳ שנת נפלאות גדולות

צדי״ק שנה להולדת כ״ק אדמו״ר שליט״א

בס״ד

פתח דבר

בקשר עם הגדלת והרחבת בית הכנסת ובית המדרש המרכזי דליובאוויטש שבליובאוויטש (״770״) – הננו מוציאים לאור קונטרס בענין ״מקדש מעט זה בית רבינו שבבבל״ משיחות כ״ק אדמו״ר שליט״א (בהזדמנויות שונות, ומהם: ש״פ נח תשמ״ז. ש״פ פינחס וכ״ח סיון תנש״א. ועוד).

מערכת ״אוצר החסידים״

כ״ף מ״ח ה׳תשנ״ב (**ה**׳ **ת**הא **ש**נת **נ**פלאות **ב**כל)
שנת הצדי״ק להולדת כ״ק אדמו״ר שליט״א,
ברוקלין, נ.י.

"ואהי להם למקדש מעט .. זה בית רבינו שבבבל"

— ע"ד בית־הכנסת ובית־המדרש המרכזי דליובאוויטש שבליובאוויטש ("770") —

א. על הפסוק[1] "ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם" – שגם בחוץ לארץ ("בארצות אשר באו שם"), במקום ובזמן הגלות, ישנו "מקדש מעט", מעין ודוגמת "המקדש הגדול אשר בירושלים"[2], "תניין (שני) לבית מקדשא"[3] – איתא בגמרא[4] "אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, ור"א אמר זה בית רבינו[5] שבבבל".

ויש לומר, שר"י ור"א לא פליגי, היינו, שגם לדעת ר"א נקראים כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל "מקדש מעט", וגם לדעת ר"י עיקר ושלימות הענין ד"מקדש מעט" הוא ב"בית רבינו":

התואר "רבינו" – הוא ע"ש שמלמד תורה לתלמידים, ו"בית רבינו" (הבית שבו מלמד רבינו תורה לתלמידיו) – הוא בית מדרש, ובמילא ה"ה גם בית כנסת (הבית שבו מתכנסים הרב והתלמידים לתפלה), כיון שהלימוד והתפלה צ"ל בבית אחד, כהמשך הסוגיא[6] "הואי גריסנא בבי כנישתא"[7].

ומעלה יתירה ב(בית הכנסת ובית המדרש שב)"בית רבינו" לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות – כדרשת חז"ל[8] "מאי דכתיב[9] אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות .. מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה", "דבזמן שביהמ"ק קיים הי' שם לשכת הגזית שמשם יוצאת הלכה פסוקה ע"פ סנהדרין ועמהם ודאי השכינה שרוי', ועכשיו שחרב ביהמ"ק אותן ד' אמות של הלכה .. מקום קבוע שממנו יוצאת הוראה לאנשי העיר"[10] (ולכן גם התפלה היא במקום זה דוקא[11]) – שזהו ענינו של "בית רבינו"[12].

ומצד העילוי המיוחד ד(בית הכנסת ובית המדרש שב)"בית רבינו" לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, ה"ה "מקדש מעט" העיקרי שנותן הקב"ה לישראל בזמן הגלות תמורת המקדש הגדול שבירושלים.

ב. ויש להביא ראי' לחילוקי הדרגות ב"מקדש מעט" – ממ"ש בהתחלת הסוגיא (ע"ד השראת השכינה בישראל בזמן הגלות) "בכל מקום שגלו שכינה

1) יחזקאל יא, טז.
2) מצו"ד עה"פ.
3) תרגום יונתן ופרש"י עה"פ.
4) מגילה כט, א. – ובהמשך הסוגיא דריש על בתי כנסיות ובתי מדרשות הפסוק "ה' מעון אתה היית לנו בדור ודור", "דהיינו גם כשאין בית המקדש קיים יהי' מעון לנו בבתי כנסיות כו'" (חדא"ג מהרש"א). וראה לקמן ס"ח.
5) רב (פרש"י).
6) ועד"ז בברכות ח, א: "לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא". וראה פי' הרי"ף מגילה שם. חדא"ג מהרש"א לברכות ומגילה שם. ואכ"מ.
7) ובהגהות הב"ח: "לא הואי גריסנא אלא בבי כנישתא היכא דמצלינא".
8) ברכות שם.
9) תהלים פז, ב.
10) חדא"ג מהרש"א שם.
11) "כיון דשמענא להא .. מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא" (בברכות שם).
12) ע"ד ובדוגמת הסנהדרין – "השופט אשר יהי' בימים ההם" (שופטים יז, ט), "בית דין שבדורך" (רמב"ם הל' ממרים רפ"ב).

עמהן, גלו למצרים שכינה עמהן .. גלו לבבל שכינה עמהן .. בבבל היכא אמר אביי בבי כנישתא דהוצל[13] ובבי כנישתא דשף ויתיב[14] בנהרדעא[15], ולא תימא הכא והכא, אלא זמנין הכא וזמנין הכא"[16]:

החידוש ב"שכינה עמהן" (גם בגלות) הוא – "גילוי השכינה .. במקומות מיוחדות כמו במשכן ומקדש"[17], ומקום זה הוא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, שנקראים "מקדש מעט"[18], כהמשך הסוגיא.

ועפ"ז י"ל, שבהמשך דברי הגמרא "בבבל היכא .. בבי כנישתא דהוצל ובבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא" (בתי־כנסת מיוחדים בבבל), מדובר אודות גילוי שכינה באופן נעלה יותר מגילוי השכינה שבשאר בתי כנסיות ובתי מדרשות ("מקום שניכר שהיא שורה שם"[19]), ויתירה מזה, שישנו מקום מיוחד (אחד, יחיד ומיוחד) שהוא תמורת המקדש שבירושלים ("המקום אשר יבחר ה'"[20]) שבו עיקר השראת וגילוי השכינה, שלכן, "לא תימא הכא והכא (בבי כנישתא דהוצל ובבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא) אלא זמנין הכא וזמנין הכא", במקום אחד דוקא.

וענין זה מודגש בשמו של המקום, "בי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא" – שהפירוש ד"שף ויתיב" הוא "שנסע מקדש וישב שם"[21], היינו, שגילוי השכינה שהי' במקדש בירושלים (ולא במקום אחר), נסע וישב במקום מיוחד בבבל, תמורת המקדש בירושלים[22].

ומזה מובן גם בנוגע ל"מקדש מעט" שבהמשך הסוגיא – שנוסף על כללות הענין ד"מקדש מעט" שבכל "בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל", ישנו ה"מקדש מעט" העיקרי תמורת המקדש הגדול שבירושלים, "בית רבינו שבבבל", "שנסע מקדש וישב שם".

ג. ועוד ועיקר – שהמעלה המיוחדת ב"מקדש מעט" ד"בית רבינו" נמשכת גם (וביתר שאת וביתר עוז) "כשהן עתידין להגאל", שאז (כהמשך הסוגיא) "עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל":

השראת השכינה בכל מקום שגלו ישראל ע"י ה"מקדש מעט" ש"בארצות אשר באו שם" (מעין ודוגמת השראת

---

13) כנישתא דהוצל קרובה לבית המדרש של עזרא הסופר למטה מנהרדעא (ערוך ערך שף). וראה לקמן הערה 37.

14) "(שם מקום ו)בנאה יכני' וסיעתו מאבנים ועפר שהביאו עמהן בגלותן לקיים מה שנאמר כי רצו עבדיך את אבני' ואת עפרה יחוננו" (פרש"י (ובעין יעקב)). ובפרש"י ר"ה כד, ב: "מקום הוא, ויש פותרין שחרב וחזר ונבנה, ותמיד היתה שכינה מצוי' שם, ויכני' וגלותו בנאוהו שנשאו עמהם מאבני ירושלים, ועליהם נאמר כי רצו עבדיך את אבני'". ובערוך שם: "יסדוה מאבנים ועפר דאיתיאו בהדייהו מבית המקדש .. וקריוה שף יתיב, כלומר, שנסע מקדש וישב שם".

15) ובערוך שם: "רב אמר בכנישתא דהוצל ושמואל אמר בכנישתא דשף ויתיב בנהרדעא".

16) הביאור ע"ד הקבלה – ראה לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' רסב.

17) חדא"ג מהרש"א שם. – ומוסיף ש"בגירסת הע"י מייתי נמי גלו לעילם שכינה עמהם שנאמר ושמתי כסאי בעילם, דהיינו מקום מיוחד לגילוי שכינה".

18) ונקראים גם "משכנות" – "אוהב ה' גו' משכנות יעקב", "דריש משכנות בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם במקום משכן שהשכינה שרוי' בהם בגלות" (ברכות שם ובחדא"ג מהרש"א).

19) פרש"י לעין יעקב שם.

20) פ' ראה יב, ה. ועוד.

21) ערוך שם (הובא בחדא"ג מהרש"א).

22) ולכן ה"ה גם המקום העיקרי דגילוי התורה, "מקום קבוע שממנו יוצאת הוראה לאנשי העיר", ע"ד ובדוגמת לשכת הגזית שבביהמ"ק. וראה רמב"ן במלחמות ספ"ד דכתובות: "עיקר תורה מימי גלות בנהרדעא שם שגלות יכני' והחרש והמסגר כו'".

השכינה במקדש שבירושלים) אינה אלא בזמן הגלות, אבל לאחרי ש"עתידין להגאל"[23], "תחזור גילוי שכינה לירושלים ולא תשאר שם במקום שגלו ישראל כבר"[24], היינו, שלא תהי' השראת השכינה בהמקום בחוץ לארץ שעליו עמד ה"מקדש מעט"[25], כיון שה"מקדש מעט" יעקר ממקום זה ויקבע בארץ ישראל, במקדש הגדול שבירושלים.

ולכן "אמרו במדרש לעתיד לבוא יהי' ביהמ"ק גדול כירושלים שבעוה"ז .. לפי שבירושלים הבנוי' לעתיד יהי' חוברה לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי כנסיות שהיו בעוה"ד"[24].

וכמרומז גם בפסוק[26] "והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי גו' יקרא לכל העמים" – ש"בית תפלתי" שקאי על בית המקדש דלעתיד, "בעוה"ז בגלות הוא יקרא לכל העמים דהיינו בתי כנסיות שבכל ארץ העמים שיקבעו לעתיד בא"י מחובר לבית המקדש"[24].

ועפ"ז ניתוסף עוד יותר בגודל המעלה ד"מקדש מעט" – דכיון ש"שבירושלים הבנוי' לעתיד יהי' חוברה לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי כנסיות שהיו בעוה"ז", "נמצא עתה בגלות .. בית הכנסת הרי הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד"[24].

ויש לומר, שחיבור הבתי כנסיות שבכל ארץ העמים ("מקדש מעט") לבית המקדש דלעתיד יהי' בהתאם ולפי־ערך חילוקי הדרגות שביניהם – שבתי כנסיות המיוחדים שיש בהם מעלה יתירה לגבי שאר בתי כנסיות (כמו "בי כנישתא דהוצל ובי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא", "בית רבינו שבבבל") יהיו קודמים בהחיבור לבית המקדש, שיהיו מחוברים ממש לבית המקדש (נוגעים ודבוקים בו ללא הפסק ביניהם)[27], ועל ידם ובאמצעותם יהיו מחוברים לבית המקדש כל שאר בתי כנסיות שבארץ העמים.

ד. ויתירה מזה יש לומר – שהמקדש דלעתיד (ש"בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים"[28]) יתגלה תחילה בהמקום "שנסע מקדש וישב שם" בזמן הגלות ("בית רבינו שבבבל"), ומשם יועתק למקומו בירושלים:

השראת וגילוי השכינה בה"מקדש מעט" העיקרי שבבבל ("שנסע מקדש וישב שם") היא גם "כשהן נגאלין" – כמבואר בהמשך הסוגיא ש"אף כשהן נגאלין שכינה עמהן, שנאמר[29] ושב ה' אלקיך את שבותך, והשיב לא נאמר אלא ושב, מלמד שהקב"ה שב עמהן ("את שבותך" כמו עם שבותך[30]) מבין הגליות", כלומר, גם ברגע האחרון דהגלות נמצאת השכינה בהמקום שגלו ישראל, "שנסע מקדש וישב שם", ומשם שב הקב"ה עם כל בנ"י להמקדש שבירושלים להשרות ולגלות בו שכינתו לעולם ועד.

וכיון ש"הקב"ה שב עמהן מבין הגליות", מה"מקדש מעט" ("בית רבינו שבבבל") "שנסע מקדש וישב שם",

23) "מגלות אדום, אבל כשנגאלו כבר מגלות בבל, נשארה גילוי שכינה שם, דהא בזמן אביי שהי' כמה מאות שנים אחר שנגאלו מבבל ועדיין נשארה גילוי השכינה שם בבהכ"נ" (חדא"ג מהרש"א שם).

24) חדא"ג מהרש"א שם.

25) ולכן, "בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשויין", "כשחרב .. מהני התנאי .. לאותן שבבבל .. שהרי לעת בא גואל במהרה בימינו תפקע קדושתן" (תוד"ה בתי כנסיות – מגילה כח, רע"ב).

26) ישעי נו, ז.

27) ע"ד ובדוגמת לשכת הגזית (מקום מושבם של הסנהדרין) שבביהמ"ק – שתשים סנהדרין "אצל המזבח" (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. מכילתא ס"פ יתרו. ועוד).

28) פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.

29) נצבים ל, ג.

30) חדא"ג מהרש"א שם. תניא אגה"ת ספ"ו.

נמצא, שבמקום זה מתחילה ונעשית גאולת השכינה, התגלותה בכל התוקף והשלימות (לא רק באופן ד"מקדש מעט"), שזהו"ע מקדש העתיד.

בסגנון אחר: כשם ששיבת השכינה היא מהמקום שנמצאת בגלות, כך שיבת מקדש העתיד (שענינו השראת וגילוי השכינה) הוא מהמקום "שנסע (מקדש) וישב שם" בזמן הגלות, ששם מתגלה תחילה ואח"כ נעתק למקומו בירושלים[31].

ואולי יש לומר, שמרומז בלשון הרמב"ם (בהלכות מלך המשיח[32]) "ובנה מקדש במקומו" – דלכאורה: מהו הצורך להשמיענו כאן שבנין המקדש הוא במקומו[33]? ולאידך, למה אינו מפרש המקום, "ובנה מקדש בירושלים"? – ש"במקומו" רומז[34] גם על מקומו של מלך המשיח בזמן הגלות (לפני ש"הרי זה משיח בודאי")[35], היינו, שבהיותו בגלות (ששם יושב[36] וממתין ומצפה לגאול את בנ"י ושכינה עמהן מהגלות) בונה מלך המשיח מקדש (מעט)[37] שהוא מעין ודוגמת המקדש שבירושלים[38] (כמו "בי כנישתא דשף ויתיב", "שנסע מקדש וישב שם"), בתור הכנה למקדש העתיד, שיתגלה תחילה שם, ומשם ישוב (עם הקב"ה ובנ"י) לירושלים.

ה. ויש להוסיף בביאור העילוי ד"בית רבינו שבבבל" – שמעלתו לגבי "בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל" היא (נוסף על מעלת בית הכנסת ובית המדרש שבבית רבינו) גם מצד היותו "בית רבינו"[39] ("רבינו" (סתם) דכל בנ"י, נשיא הדור, ו"רבינו שבבבל", רבן של כל בני הגולה[40]), ביתו של נשיא הדור, ש"הנשיא הוא הכל"[41]:

עיקר[42] הענין דהשראת השכינה בביהמ"ק היא בישראל (מצד מעלתם

---

31) וע"ד שמצינו בנוגע לסנהדרין (שמקומם בלשכת הגזית שבמקדש) – ש"בטבריא (המקום האחרון שבו היתה הסנהדרין בזמן הגלות) עתידין לחזור תחילה ומשם נעתקין למקדש" (רמב"ם הל' סנהדרין ספי"ד).

32) ספי"א.

33) וכמ"ש בהתחלת הפרק "בונה המקדש" (סתם), ולא "בונה המקדש במקומו".

34) ובפשטות י"ל – שמהענינים שיודיעו ש"הרי זה משיח בודאי" שידע לכוין מקומו של המקדש (ראה לקו"ש ח"ח ע' 362 בהערה. וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 652 בהערה).

35) ועפ"ז יומתק השינוי בין התחלת הפרק לסיומו – שבהתחלת הפרק כותב ההלכה ש"המלך המשיח .. בונה המקדש" (כפשוטו), משא"כ בסיומו, שמבאר הסימנים שעל ידם קובעים מי הוא המלך המשיח, "בחזקת משיח", ועד "משיח בודאי", כותב "אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו", שבין פעולותיו בזמן הגלות נכלל גם בנין מקדש מעט העיקרי בגלות, בתור הכנה והתחלת ההתגלות דמקדש העתיד, כבפנים.

36) ראה סנהדרין צח, א: "יתיב אפיתחא דרומי".

37) כמו בית המדרש של עזרא הסופר* – המשיח (גואלן של ישראל) דגלות בבל.

38) ואולי יש לומר, שמ"ש במדרש (יל"ש ישעי' רמז תצט) ש"בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם", קאי על גג בית המקדש דמקדש מעט שבחוץ לארץ** שהוא במקום המקדש בירושלים ("שנסע מקדש וישב שם"), כי, לאחרי שמקדש העתיד יתגלה וירד למטה לא יהי' צורך להשמיע לישראל "הגיע זמן גאולתכם".

39) ועפ"ז יומתק הלשון "בית רבינו", ולא "בית הכנסת ובית המדרש של רבינו".

40) ולהעיר, ש"רבינו שבבבל" הוא רב (פרש"י), שנקרא רב סתם, "כמו שקורין לר' יהודה הנשיא רבי בארץ ישראל קרו לי' נמי בבבל רב" (פי' רשב"ם פסחים קיט, ב. ב"ב נב, א). – ונקרא "ריש סדרא בבבל" (חולין קלז, ב – הובא בפי' רשב"ם שם).

41) פרש"י חוקת כא, כא.

42) בהבא לקמן – ראה לקו"ת ברכה צח, א. סה"מ תקס"ו ע' קב ואילך.

---

*) ולהעיר, שמעלת "בי כנישתא דהוצל" **שקרובה** לבית המדרש של עזרא הסופר (כנ"ל הערה 13).

**) ועפ"ז יומתק הדיוק "עומד על גג בית המקדש: — ש"גגות .. לא נתקדשו" (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו ה"ז), שרומז על חו"ל בערך לקדושת א"י.

של ישראל, "ישראל וקוב"ה כולא חד"[43], כמ"ש[44] "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם[45], ועד"ז בנוגע להשראת השכינה בזמן הגלות ("בבבל היכא .. בבי כנישתא כו'", "מקדש מעט") כמודגש בהתחלת המאמר "בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן", ולא עוד אלא שהתגלות השכינה בבית המקדש היא מפני שבו מתאספים כל בנ"י, כמ"ש[46] "בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר", ועד"ז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, שבהם מתאספים עשרה מישראל, ש"אכל[47] בי' עשרה שכינתא שריא"[48].

וזהו גם א' הטעמים שבתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל נקראים "מקדש מעט" – כי, בביהמ"ק שבו היו מתאספים כל בנ"י, היתה גילוי כללות השכינה, שנקראת כנסת ישראל, מקור כנס"י שלמטה, משא"כ בבתי כנסיות ובתי מדרשות בארצות אשר באו שם בכל מדינה ומדינה עיר ועיר, שבהם מתאספים עשרה מישראל, שורה ומתגלה עליהם רק חלק כביכול מהשכינה.

ועפ"ז יש לבאר העילוי ד"בית רבינו שבבבל" – שלהיותו מקומו הקבוע (בית) של נשיא הדור, "הנשיא הוא הכל", שכולל כל הדור, יש בו השראת (וגילוי) כללות השכינה (לא רק חלק ששורה (ומתגלה) על עשרה מישראל)[49], מעין ודוגמת השראת וגילוי השכינה בבית המקדש, "שנסע מקדש וישב שם"[50], וממנו נמשך השראת וגילוי השכינה בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות בארצות אשר באו שם, כמו בית המקדש שממנו אורה יוצאה לכל העולם[51].

ויש לומר, שביתו של נשיא הדור, שכולל כל הדור, הוא ע"ד ובדוגמת "תלפיות", "תל שכל פיות פונים בו", כדרשת חז"ל[52] בנוגע לביהמ"ק.

ועוד ועיקר – מעלת "בית רבינו שבבבל" בנוגע להגאולה:

"רבינו", נשיא הדור, הוא גם המשיח (גואלן של ישראל) שבדור[53], כמו משה רבינו (הנשיא הראשון), "גואל ראשון הוא גואל אחרון"[54], כידוע[55] שבכל דור ישנו "א' הראוי מצדקתו להיות גואל, ולכשיגיע הזמן יגלה אליו השי"ת

---

43) ראה זח"ג עג, א.

44) תרומה כה, ח.

45) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

46) וילך לא, יא.

47) סנהדרין לט, א.

48) וראה תניא אגה"ק סכ"ג: "שמעתי מרבותי כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד אף שאינם מדברים בדברי תורה תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא דשריא עלייהו עד שהי' מתבטל ממציאותו לגמרי".

49) נוסף לכך שגם בפשטות מתקבצים ובאים ל"בית רבינו שבבבל" רבים מישראל, שלא בערך לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות. – ולהעיר מר"ה כד, ב: "כיון דנשיא הוא שכיחי רבים גבי'".

50) ולהעיר מר"ה שם: "בי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא .. הוו עיילי רב (רבינו שבבבל) .. ומצלו התם".

51) ראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. ועוד.

52) ברכות ל, א.

53) להעיר, שבכאו"א מישראל יש ניצוץ משיח [ועפ"ז יש לתווך דרשות חז"ל על הפסוק (בלק כד, יז) "דרך כוכב מיעקב", שקאי על מלך המשיח (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה), וקאי על כאו"א מישראל (ירושלמי מע"ש ספ"ד) – ששניהם אמת בפועל, כיון שבכאו"א מישראל יש ניצוץ משיח (ראה מאור עינים ס"פ פינחס)], בחי' היחידה, ניצוץ מבחי' היחידה הכללית שהיא נשמת משיח (רמ"ז לזח"ב מ, ב. ועוד). וכיון ש"הנשיא הוא הכל", שכולל כל הניצוצות דמשיח שבכאו"א מישראל, בחי' היחידה הפרטית, נמצא, שנשמתו היא בחי' היחידה הכללית, נשמתו של משיח, ולכן הוא המשיח שבדור.

54) ראה לקו"ש חי"א ע' 8 ואילך. וש"נ.

55) ראה שו"ת חתם־סופר חו"מ (ח"ו) בסופו (סצ"ח). וראה שדי חמד פאת השדה מערכת האל"ף כלל ע'. ועוד.

וישלחו כו׳״, ומסתבר לומר שהוא נשיא הדור, כמפורש בגמרא[56] בנוגע לרבי יהודה הנשיא: ״אמר רב[57] אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש״, ״אם משיח מאותן שחיין עכשיו ודאי היינו רבינו הקדוש״, הנשיא שבדור[58].

ומזה מובן שעיקר ענינו של ״בית רבינו שבבבל״, הוא, הגאולה מבבל, ע״י הנתינת־כח לכללות עבודתם של ישראל לעשות מבבל (חוץ לארץ) ארץ ישראל, כפתגם הידוע[59] ״עשה כאן (בחוץ לארץ) ארץ ישראל״, שענין זה נעשה לכל לראש ע״י בנין בתי כנסיות ובתי מדרשות (״מקדש מעט״) בארצות אשר באו שם[60], ומהם נמשכת הקדושה בכל ארץ העמים, ועי״ז ממהרים ומזרזים ופועלים קיום היעוד ״עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות״[61], ״שיהי׳ כל העולם כולו אז במדרגת ארץ ישראל דעכשיו, ואז תהי׳ א״י במדרגת ירושלים דעכשיו, וזהו שאמרו שירושלים תתפשט על כל ארץ ישראל כולו״[62], שבה יקבעו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל מחובר למקדש.

וכיון שעיקר ענינו של ״בית רבינו שבבבל״ הוא קיבוץ ואסיפת כל הבתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל לקבעם בארץ ישראל, מחובר לבית המקדש — ״הרי הוא (לא רק ה״מקדש מעט״ העיקרי בבבל ״שנסע מקדש וישב שם״, אלא גם) מקום המקדש גופי׳ דלעתיד״, שבו יתגלה המקדש דלעתיד, ומשם ישוב לירושלים.

ו. עפ״ז יש לבאר כהנ״ל בנוגע ל״בית רבינו שבבבל״ בדורנו זה — ביתו (בית הכנסת ובית המדרש) של כ״ק מו״ח אדמו״ר נשיא דורנו:

ובהקדים פתגם כ״ק מו״ח אדמו״ר[63] ש״עשר גליות גלתה ליובאוויטש״[64], מליובאוויטש [שבה הי׳ גילוי פנימיות התורה כפי שנתבארה באופן של הבנה והשגה (״יתפרנסון״[65]) ע״י תורת חסידות חב״ד במשך כמה דורות[66] לרסטוב, מרסטוב לפטרבורג[67],

56) סנהדרין צח, ב ובפרש״י.

57) רבינו שבבבל, שהוא כמו רבינו הקדוש בארץ ישראל (כנ״ל הערה 40). — ועפ״ז י״ל שבדברי רב ״היינו רבינו הקדוש״ פסק גם בנוגע לעצמו* ש״היינו רבינו שבבבל״.

58) ראה שד״ח שם: ״בדרך הזה הי׳ משוער אצלם בכל דור מי הוא .. רבינו הקדוש .. בדורו אמרו וידעו שהוא המוכן .. וכן הוא בכל דור ודור צ״ל אחד מוכשר שמא יזכו, ועפ״ז כתבו ג״כ תלמידי האר״י ז״ל שבימיו הי׳ האר״י ז״ל״, ומסיים ״וכ״ז הוא פשוט״.

59) ראה אגרות־קודש אדמו״ר מוהריי״צ ח״א ע׳ תפה.

60) כולל גם בתים פרטיים דבנ״י, אשר, ע״י עבודתם של ישראל בתורה תפלה וגמ״ח בבתיהם הפרטיים, נעשים הם בתי תורה תפלה וגמ״ח, ע״ד ובדוגמת ״מקדש מעט״.

61) ראה ספרי דברים בתחלתו. פס״ר פ׳ שבת ור״ח. יל״ש ישעי׳ רמז תקג.

*) ע״ד הפירוש בלשון המשנה (אבות רפ״ג) ״דין וחשבון״ (דין ואח״כ חשבון) — ע״פ דברי המשנה (שם מט״ז) ש״נפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו״, שלאחרי שפוסק האדם מדעתו דינו של חבירו, פוסק דין לעצמו שלא מדעתו, כיון שע״פ ״דין״ זה עושים ״חשבון״ בנוגע למצבו הוא (ראה לקו״ש ח״ו ע׳ 283 וש״נ).

62) לקו״ת מסעי פט, ב.

63) ראה סה״ש תשמ״ט ח״ב ע׳ 549. וש״נ.

64) ע״ד שמצינו בסנהדרין — ש״לעשרה מקומות גלו״ (רמב״ם שבהערה 31).

65) תקו״ז ת״ו בסופו. וראה לקו״ש חכ״ד ע׳ 136 הערה 35. וש״נ.

66) מח״י אלול תקע״ג (שאז קבע אדהאמ״צ דירתו בליובאוויטש) עד י״ז מרחשון תרע״ו (שאז העתיק אדמו״ר מהורש״ב מושבו לרסטוב) — ק״ג שנים (״שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו״ בהקדמת ״היום יום״).

67) משנת תרפ״ד עד לאחרי המאסר והגאולה בשנת פרז״ת, שאז העתיק מושבו מפטרבורג* למושבה מאלאחאווקא — סמוכה למאסקווא (שם).

*) כפי שנקראת אז לענינגראד. — ובימים אלו יש שקו״ט להחזיר שמה לפטרבורג (ראה שיחות ש״פ קורח, ג׳ תמוז תנש״א (התוועדויות תנש״א ח״ג ע׳ 401)).

ומפטרבורג גלתה מחוץ למדינה ההיא, ללטביא[68] ואח"כ לפולין[69], ועד לגלות אמריקא[70], ובאמריקא גופא בכמה מקומות, עד להמקום הקבוע ד"בית רבינו", בית הכנסת ובית המדרש שלו, המרכז של ליובאוויטש במשך עשר שנים (תקופה שלימה) האחרונות ("הכל הולך אחר החיתום"[71]) דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין, וגם לאחרי הסתלקותו קדושה לא זזה ממקומה[72], ואדרבה, באופן ד"מעלין בקודש", "מוסיף והולך"[73], עד ביאת גואל צדק.

ועד"ז בנוגע להגלות דכללות בנ"י – שבדורנו זה נמצאים רוב מנין ורוב בנין דבנ"י בגלות אמריקא, ויש לומר, שזהו א' הטעמים לכך שגם נשיא הדור (ש"הנשיא הוא הכל") חי ונמצא עשר שנים בגלות אמריקא, ומשם עסק בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה בכל שאר הארצות אשר באו שם בנ"י, ע"י תלמידיו ושלוחיו בכל קצוי תבל.

וכיון ש"בכל מקום שגלו שכינה עמהן", הרי, בגלות זה האחרון שרוב מנין ורוב בנין דבנ"י ביחד עם נשיא הדור נמצאו בגלות אמריקא, גלתה גם השכינה לגלות אמריקא; ובגלות אמריקא עצמה "(בבבל) היכא" – בה"מקדש מעט" ד"בית רבינו", שהוא בדוגמת "בי כנישתא דהוצל ובי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא", "שנסע מקדש וישב שם" (במקום המקדש שבירושלים)[74], וממנו נמשכת השראת השכינה בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם.

ויש לומר ההסברה בזה – לפי שבדור זה, דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה, מסיימים ומשלימים "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"[75] לעשות מארץ העמים ארץ ישראל גם במקום היותר תחתון דארץ העמים, חצי כדור התחתון (שבו לא הי' מתן תורה[76]), אשר, ע"י העלאת המקום היותר תחתון מעלים גם את כל שאר המקומות דארץ העמים[77], וענין זה נעשה ע"י "בית רבינו" שבחצי כדור התחתון, שממנו אורה יוצאה לכל העולם, לעשות מהעולם כולו (עד לפנה הכי נדחת בקצוי תבל) ארץ ישראל, שזהו"ע ד"עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות", ו"עתידה ירושלים שתתפשט בכל ארץ ישראל", שבה יוקבעו כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם כולו מחובר לבית המקדש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, נשיא הדור, שהוא המשיח (גואלן של ישראל) שבדור (כנ"ל ס"ה), ועוד וג"ז עיקר,

---

68) באסרו חג הסוכות תרפ"ח נסע מרוסיא והתיישב בריגא, לטביא.

69) בשנת תרצ"ד העתיק מושבו לווארשא, פולין, ובשנת תרצ"ו העתיק מושבו לאטוואצק עד אלול תרצ"ט, עד שהגיע לריגא בה' טבת ה'ש"ת (ראה מבוא לאגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה).

70) בט' אדר שני ה'ש"ת.

71) ברכות יב, א.

72) ראה ע"ח ש"ד פ"ג. של"ד פ"ג. של"ה פ"א. תניא אגה"ק ביאור לסי' ז"ך.

73) שבת כא, ב.

74) ראה "התמים" חו' ב' ע' קכו: "מיום שחרב בית המקדש וקדשי קדשים עד אשר ירחם השי"ת וישלח לנו גואל צדק .. ויבנה לנו את ירושלים ובית המקדש עם הקדשי קדשים, הנה ליובאוויטש הוא ירושלים שלנו, והבית הכנסת אשר כ"ק אדמו"ר מתפלל בו הוא בית המקדש שלנו כו'".

75) תניא רפל"ז.

76) ראה אגרות־קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' תצב ואילך. וש"נ.

77) "כמו בהגבהת כותלי בית שצריכים להתחיל להגבי' הקורה התחתון דוקא ואז ממילא יוגבהו העליונים הימנו, משא"כ אם הי' מתחיל מאמצע הכותל לא הי' מגבי' התחתונים" (תו"א בראשית ד, רע"א).

שהוא הנשיא דתורת החסידות[78], אשר, ע"י הפצתה חוצה ("יפוצו מעינותיך חוצה", עד לחוצה שאין חוצה ממנו, בכל קצוי תבל) פועלים ביאת מלכא משיחא[79].

ועפ"ז מובן גודל העילוי ד"בית רבינו" – "מקדש מעט" העיקרי בגלות האחרון, "שנסע מקדש וישב שם", ולכן "הרי הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד", ולא עוד אלא שבו יתגלה מקדש העתיד, ומשם ישוב לירושלים (כנ"ל ס"ד).

ז. ויש להוסיף, שענין זה מרומז גם בשמו[80] של "בית רבינו" שבדורנו:

"רבינו" – ב' שמותיו רומזים על הגאולה: שמו הראשון – יוסף – ע"ש "ביום ההוא יוסיף אדנ־י שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור וממצרים גו' ומאיי הים גו' ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ"[81], ושמו השני – יצחק – ע"ש הצחוק והשמחה ששלימותה בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כמ"ש[82] "אז ימלא שחוק פינו", "אז" דייקא, לעתיד לבוא[83], כשיאמרו ליצחק (דוקא) "כי אתה אבינו"[84].

ו"בית (רבינו)" – מספרו שבע מאות ושבעים[85], וע"ש מספר זה נקבע שמו אשר יקראו ל"בית רבינו" בפי כל ישראל, "770"[86], שמספר זה הוא הגימטריא ד"פרצת", ע"ש "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"[87], שרומז שמבית זה אורה יוצאה לכל ד' רוחות העולם, ובאופן של פריצת גדר, שכל ד' רוחות העולם מתעלים לדרגת ארץ ישראל ("עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות"), כולל ובמיוחד שכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם נקבעים בארץ ישראל ומתחברים לבית המקדש[88], בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, עליו נאמר[89] "פרצת עליך פרץ", ודרשו חז"ל[90] "זה משיח, שנאמר[91] עלה הפורץ לפניהם"[92].

ויש לקשר ב' הענינים – הרמז בתוכן המספר שבע מאות ושבעים ("בית רבינו") עם שמו (הראשון) של רבינו המרומז בפסוק "יוסיף אדנ־י שנית ידו וגו'":

78) להעיר, שתורת החסידות היא בחי' היחידה שבתורה (ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות), הקשורה עם בחי' היחידה שבישראל, נשמתו של משיח צדקנו (כנ"ל הערה 53).

79) אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו.

80) כידוע שהשם מורה על תוכנו ומהותו של הדבר הנקרא בשם זה (תניא שעהיוה"א ספ"א. וראה בארוכה תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) ס"א וש"נ).

81) ישעי' יא, יא־יב.

82) תהלים קכו, ב.

83) משא"כ בזמן הגלות, ש"אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז, שנאמר אז ימלא שחוק פינו" (ברכות לא, א).

84) ישעי' סג, טז. שבת פט, ב.

85) להעיר מהנהגת גדולי ישראל שלמדו רמזים והוראות בעבודת ה' גם מעניני חול כיו"ב (כמו מספר הקרון במרכבת המסע, שהו"ע עראי, ועאכו"כ בנוגע לבית קבוע), ובפרט בנדו"ד שהמספר נעשה שמו של הבית, כבפנים.

86) הן בלשון הקודש – שבע מאות שבעים, הן באידיש – זיבן זיבעציק, והן בלשון המדינה (אנגלית) – "סעווען סעווענטי".

87) ויצא כח, יד.

88) ויש לומר, שזהו"ע פריצת גדר דבית המקדש, ע"ד ובדוגמת (ובמכ"ש וק"ו) מהפריצת גדר דירושלים כולה, כמ"ש (זכרי' ב, ח) "פרזות תשב ירושלים"*.

89) וישב לח, כט.

90) אגדת בראשית ספס"ג. וראה ב"ר ספפ"ה ובפרש"י.

91) מיכה ב, יג.

92) ולהעיר, ש"בית משיח" בגימטריא "פרצת" (770). ודו"ק.

*) וביחד עם זה – "אני אהי' לה גו' חומת אש גו'" (שם, ט).

המספר שבע מאות ושבעים מורה על השלימות דמספר שבע – שבע כפי שכל א׳ כלול מעשר (מספר השלם), שבעים, ויתירה מזה, כפי שכל א׳ כלול ממאה (עשר פעמים עשר), שבע מאות, ועד לצירוף שניהם יחד, שבע מאות ושבעים.

והענין בזה:

מספר שבע קשור עם מציאות העולם, שנברא בשבעה ימים, שבעת ימי הבנין (שבע מדות)[93], וקשור גם עם בירור העולם ע״י עבודתם של ישראל, שנחלקים לז׳ סוגים, ז׳ מדרגות בעבודת ה׳ (שבע מדות), שבעת קני המנורה[94]. ועפ״ז, השלימות דמספר שבע (שבע מאות ושבעים) מורה על שלימות עבודתם של ישראל בבירור העולם ע״י מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, שאז נגאלים[95] מן הגלות וחוזרים ובאים לארץ ישראל.

ובלשון הכתוב שבו נרמז הקשר והשייכות דשמו הראשון של רבינו להגאולה – ״ביום ההוא יוסיף אדנ־י שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור וממצרים ומפתרוס ומכוש ומעילם ומשנער ומחמת גו״, גאולתם של כל בנ״י משבעת הארצות, ומוסיף בכתוב ״ומאיי הים״, שקאי על חצי כדור התחתון, אשר, בעליית התחתון ביותר, מתעלים במילא שאר הארצות שלמעלה ממנו, כל שבעת הארצות, כללות העולם.

ויש לומר, שבשלימות דמספר שבע (שבע מאות ושבעים) נרמזת גם שלימות עבודתו של רבינו במשך כל ימי חייו, שבע עשיריות[96] שנים, שבעים שנה (תר״ם – תש״י), ועד לגמר ושלימות עבודתו בעשור השביעי בחצי כדור התחתון (מהבית שמספרו שבע מאות ושבעים), כולל גם המשך העבודה בשנים שלאח״ז ע״י דור השביעי, ״כל השביעין חביבין״[97] – שעי״ז נעשית השלימות דמעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות בכל שבעת הארצות שבעולם, ותיכף ומיד ״יוסיף אדנ־י שנית ידו גו׳ ואסף נדחי ישראל גו״, עי״ז ש״פרצת (בגימטריא שבע מאות ושבעים) עליך פרץ״, ״עלה הפורץ לפניהם״.

ח. ובכל זה ניתוסף הדגשה יתירה בתקופה האחרונה:

העבודה דהפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה מ״בית רבינו״ (״770״) הולכת ונמשכת וביתר שאת וביתר עוז גם לאחרי (עשר שנים האחרונות ב)חיים חיותו בעלמא דין, יותר מארבעים שנה (תש״י – תש״נ), באופן ד״נתן ה׳ לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע״[98], ונמצא, ש״בית רבינו״ (״770״) הוא בבחינת ״תלפיות״, ״תל שכל פיות פונים בו״, יותר מיובל שנים (ת״ש – תש״נ), ״עד עולם״[99].

וענין זה מודגש עוד יותר כשרואים במוחש שהולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז במספר בנ״י שבאים ל״בית רבינו״, ״ברוב עם הדרת מלך״[100] (כולל

93) ראה שו״ת הרשב״א ח״א ס״ט. ועוד.

94) ראה לקו״ת ר״פ בהעלותך. ובכ״מ.

95) להעיר, שגאולה שייכת לשביעי – ״גאולה בשביעית .. שעתידין ליגאל בשביעית״ (מגילה יז, ב).

96) כולל גם השלימות דמאות (שהרי עבודתו היתה בתכלית השלימות ד״בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם (ההעלם)״ (אבות ספ״ה)) – שכל עשר כלול מעשר (שבע מאות).

97) ויק״ר פכ״ט, יא. וראה ד״ה באתי לגני ה׳שי״ת בתחלתו. ובארוכה – ד״ה זה תשי״א.

98) תבוא כט, ג.

99) שמואל־א א, כב ובפרש״י. ירושלמי ברכות פ״ד ה״א. וראה קידושין טו, א. מכילתא ופרש״י משפטים כא, ו.

100) משלי יד, כח.

גם "מאן מלכי רבנן"[101], ובפרט נשיא (מלך) הדור), ונעשה צורך והכרח להגדיל ולהרחיב[102] עוד יותר[103] את "בית רבינו", ועד להגדלה והרחבה שהיא באופן דפריצת גדר, "פרצת" (בגימטריא 770), כמו בנין בית חדש[104].

וע"פ האמור לעיל ע"ד גודל העילוי ד"בית רבינו שבבבל" – ש"נסע מקדש וישב שם", ו"הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד", ועד שבו יתגלה מקדש העתיד ומשם יחזור לירושלים – מובן גודל הזכות דכאו"א מישראל להשתתף בגופו ובממונו[105] (וכל המרבה הרי זה משובח) בבניית "בית רבינו שבבבל", כהכנה לירידת והתגלות מקדש העתיד תיכף ומיד ממש.

והזמן גרמא – בשנת הצדי"ק[106] (השייך לשנה זו[107]) שהתחלתו "ה' מעון אתה היית לנו בדור ודור", שקאי (גם) על בתי כנסיות ובתי מדרשות[108], וסיומו וחותמו "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו גו' ומעשה ידינו כוננהו", שקאי על השראת השכינה במשכן (ומקדש)[109].

ויה"ר שעוד לפני הגדלת והרחבת "בית רבינו שבבבל", יתגלה וירד מן השמים מקדש העתיד, "מקדש אדנ־י כוננו ידיך"[110], בית המקדש השלישי והמשולש (שכולל גם המשכן ובית ראשון ובית שני[111]), שיתגלה תחילה ב"בית רבינו שבבבל", שגם הוא "בית משולש", בית הכנסת (תפלה), בית המדרש (תורה), ובית מעשים טובים (גמילות חסדים), ומשם יחזור לירושלים, ביחד עם כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם שיקבעו בארץ ישראל ובירושלים, מחובר למקדש, וביחד עם כל בנ"י שבכל קצוי תבל, כמ"ש[26] "והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי .. כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים"[112], "נכון יהי' הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים[112] והלכו עמים רבים[112] ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"[113], "תורה חדשה מאתי תצא"[114], תיכף ומיד ממש.

(משיחות ש"פ נח תשמ"ז. ש"פ פינחס וכ"ח סיון תנש"א. ועוד)

---

101) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב – ברע"מ.

102) "לחזק את הבנין ולהגביהו .. שנאמר ולרומם את בית אלקינו" (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הי"א – בנוגע לביהמ"ק, ועד"ז בנוגע לביהכנ"ס וביהמ"ד – ראה רמב"ם הל' תפלה פי"א ה"ב).

103) נוסף על הרחבתו (וכמ"פ) במשך השנים שלפנ"ז.

104) ועד להנחת אבן פינה*.

105) ע"ד ובדוגמת בית המקדש – ש"הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם כו'" (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הי"ב).

106) לאחרי סיום וחותם מזמור פ"ט: "אשר חרפו עקבות משיחך", "ברוך ה' לעולם אמן ואמן".

107) ע"פ המנהג המקובל מהבעש"ט לומר המזמור תהלים המכוון למספר שנותיו (ראה אגרות־קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"י ע' נג).

*) בערב ח"י אלול שנת תשמ"ח נערכה הנחת אבן פינה ל(הגדלת והרחבת) בית הכנסת ובית המדרש דליובאוויטש שבליובאוויטש, במעמד כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהניח האבן פינה בידיו הק' (וראה השיחה שנאמרה במעמד זה (התוועדויות ח"ד ע' 287 ואילך). וראה גם שיחת ליל הושע"ר תשמ"ט סי"ב ואילך (התוועדויות ח"א ע' 195 ואילך)). **המו"ל**.

108) כנ"ל הערה 4.

109) ראה פרש"י עה"פ. פקודי לט, מג. שמיני ט, כג. ועוד.

110) בשלח טו, יז. וראה פרש"י ותוס' שבהערה 28. ועוד.

111) ראה זח"ג רכא, א.

112) ומעין זה גם בסוף זמן הגלות – ש"בית רבינו שבבבל" "יקרא (גם) לכל העמים", ע"י ההשתדלות בהפצת הלימוד והקיום דמצוות שנצטוו בני נח, כפס"ד הרמב"ם בהל' מלכים ספ"ח.

113) ישעי' ב, ב־ג.

114) שם נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

AN EVENING *of* LEARNING

ABOUT 770. IN 770.

Made possible by

OSHER AND RIVKA KARNOWSKY

In loving memory of their son

HATOMIM SHMUEL KARNOWSKY ע"ה

ZALMY AND SARALE COHEN

SHLOIMY AND MIRELE GREENWALD

ARI AND MALKY SPERLIN

NUSSI AND GITTIE STERNBERG

YERACHMEAL AND RIVKA LEAH JACOBSON

PRODUCED BY MENACHEM BENCHEMON

WEDNESDAY | EVE OF ROSH CHODESH KISLEV, 5780 | NOV. 27, 2019

BeisRabeinu.com